

РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ І ТУРИЗМ

УДК 338.484

Василь БРИЧ, Ольга ГЕРБЕРА

СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розглянуто сучасні тенденції розвитку міжнародної туристичної індустрії під впливом глобалізації та інтеграції. Проаналізовано вплив туризму на світову економічну систему та визначено, що на рівень туристичного попиту та пропозиції має вагомий вплив ряд факторів, зокрема державна політика, економічний та фінансовий розвиток країни, соціальні та демографічні зміни, розвиток інформаційних технологій. Вивчено географічну структуру міжнародного туризму і чинники розвитку міжнародних туристських потоків. Виявлені глобальні світові тенденції розвитку туризму, основними з яких є зростання туристичних потоків, підвищення вимог до якості туристичного обслуговування та зміни у спрямованості туристичних послуг, зростання різноманітності туристичних продуктів та їх диверсифікація, використання сучасних інформаційних технологій в туріндустрії. Проаналізовано процеси глобалізації, інтернаціоналізації та конкуренції на міжнародному туристичному ринку. Доведено, що посилення конкуренції на ринку туристичної пропозиції є однією з істотних тенденцій розвитку світового туризму, основними передумовами чого є вихід на світовий туристичний ринок країн з амбітними експансивними планами залучення туристів та досягнення піку насичення споживачів деякими формами та видами туризму, які пропонують популярні туристичні дестинації. Виділено пріоритетні напрямки розвитку туризму в світі, зокрема: лікувально-оздоровчий, екскурсійний, спортивний, релігійний, освітній, діловий, екзотичний, подієвий, кулінарний, круїзний, пляжний, екологічний та ін. Здійснено всебічний та ґрунтовний аналіз основних векторів розвитку світового туристичного бізнесу в сучасних умовах.

Ключові слова: міжнародний туризм, глобалізація, конкурентоспроможність, туристичні потоки, туристичний попит та пропозиція, туристична послуга.

Постановка завдання у загальному вигляді. Світова туристична індустрія під впливом глобалізації та інтеграції стає чинником, від якого залежить підвищення конкурентоспроможності країни на світовій арені, зростання її економіки та підвищення добробуту населення. Сьогодні формування різноманітних сегментів міжнародного ринку сприяє ефективному розвитку туризму і перетворенню його в лідируючу галузь світової економіки.

Сучасні тенденції розвитку туристичної індустрії характеризуються високим динамізмом, диверсифікацією туристичного продукту, інформатизацією, конкурентною боротьбою між країнами та туристичними дестинаціями, підвищенням вимог до якості обслуговування.

Однією із характерних особливостей глобалізаційних процесів в туристичній галузі є застосування новітніх інформаційних технологій, які сприяють підвищенню ефективності та удосконаленні роботи міжнародних туристичних компаній, поліпшенню обслуговування клієнтів, прискоренню усіх оперативних процедур, створенню нових маркетингових методик і розподільних каналів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Туризм істотно впливає на усі основні сфери життєдіяльності світового співтовариства будучи феноменом соціально-економічного, соціально-культурного та політичного життя. Дослідження сучасних тенденцій розвитку світової туристичної індустрії здійснили ряд ві-

чизняних та іноземних науковців, зокрема: Грянило А.В. [1], Онисько М.Б. [2], Гордієнко І.С. [3], Лозова О.А. [4], Блах Н.В. [5], Тлеубердинова А. [6], Нездоймінов С.Г. [7] та інші. При цьому практично відсутні дослідження, що дають всебічний та ґрунтовний аналіз основних векторів розвитку світового туристичного бізнесу в сучасних умовах.

Виходячи з цього, метою статі є аналіз міжнародного туристичного ринку в умовах глобалізації та дослідження його основних векторів розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах економічної турбулентності світова туристична індустрія зіштовхується з багатьма небажаними проблемами, зокрема невизначеністю ринкової ситуації, недостатністю фінансових та інвестиційних ресурсів, нестабільністю попиту на туристичні послуги. Проте, незважаючи на глобальні економічні та геополітичні виклики, результати міжнародного туризму у 2013 році перевершили очікування, зокрема згідно з даними Барометру міжнародного туризму UNWTO кількість міжнародних туристичних прибуттів за рік зросла на 5%. Найбільшим попитом серед міжнародних туристів користувались наступні туристичні напрямки: Азіатсько-Тихоокеанський регіон (+6%), Африка (+6%) і Європа (+5%). Серед субрегіонів лідирувала Південно-Східна Азія (+10%), Центральна і Східна Європа (+7%), Південна і Середземноморська Європа (+6%) і Північна Африка (+6%) [8, 10].

Кожних два роки розвиток туристичної індустрії в 140 країнах світу оцінюється Індексом конкурентоспроможності подорожей та туризму (ТТСІ). Зокрема, рейтинг конкурентоспроможності країн світу в сфері туризму і подорожей в 2013 р складено Світовим економічним форумом за підтримки Міжнародної асоціації повітряного транспорту (International Air Transport Association), Всесвітньої туристичної організації (World Tourism Organization), Всесвітньої ради з туризму та подорожей (World Travel & Tourism Council), Ради Бахреїну з економічного розвитку (Bahrain Economic Development Board), готельних мереж Hilton, Marriott, Starwood Hotels & Resorts, компанії VISA, авіакомпаній Airbus / EADS, Deutsche Lufthansa / Swiss, Embraer, Etihad Airways, Jet Airways та ін. [9].

Світовими лідерами в сфері подорожей і туризму в 2013 році стали Швейцарія, Німеччина та Австрія. За ними слідує Іспанія, Великобританія, Сполучені Штати, Франція, Канада, Швеція та Сінгапур.

Європа як і раніше залишається лідером по конкурентоспроможності світового туризму, оскільки топ 5 місць зайняли саме європейські країни.

Перше місце в рейтингу зайняла Швейцарія, завдячуючи високому рівню безпеки та екології, найкращим готелям світу, кваліфікованою робочою силою, розвиненій МІСЕ-індустрії. На другому місці опинилась Німеччина, яка зайняла шосте місце серед країн світу за рівнем розвитку туристичної інфраструктури, п'яте по наявних об'єктах культурної спадщини та друге місце за обсягом і характером проведення міжнародних ярмарків і виставок. Високі оцінки отримали Австрія та Італія, зокрема за рівнем розвитку інфраструктури вони поділяють перше місце. Австрія зайняла сьоме місце за рівнем безпеки туристів і третє за станом екології. В топ-10 найкращих країн з міжнародного туризму увійшла і Іспанія та посіла перше місце по наявності та стану об'єктів культурної спадщини та визнана однією з політично найспокійніших країн.

Україна за станом розвитку туристичної індустрії посіла 76-е місце серед 140 країн світу, при цьому, покращивши свою позицію на дев'ять пунктів у порівнянні з 2011 роком.

Аналізуючи сучасні тенденції розвитку світової туристичної індустрії слід зупинитись і на основних напрямках туризму, які користуються найбільшим попитом серед подорожуючих. Нижче наведені основні види турів, які є складовими комплексної туристичної пропозиції провідних світових туроператорів.

Пляжні тури – одні з найпопулярніших видів відпочинку. Відпочинок на березі моря часто комбінується з оздоровчими та СПА-процедурами, екскурсійними програмами та активними видами туризму. Окрім того, відпочити на березі моря чи океану туристи мають можливість не зважаючи на пору року. Зокрема, з травня-червня розпочинається активний пляжний сезон у Туреччині, Тунісі, Греції, Іспанії, Італії, Болгарії, Чорногорії, Хорватії, Україні. Взимку найпривабливішими країнами для пляжного відпочинку є Тайланд, Домінікана, Єгипет, Індонезія, ОАЄ, Куба, Сейшели, Канарські острови, Мальдіви, Шрі-Ланка. А такі туристичні дестинації як Бразилія, Маврикій, Мексика, Філіпіни приймають туристів, які надають перевагу пляжному відпочинку, протягом цілого року. Найкращими пляжами світу визнано Вакая на Фіджі, Ломбок в Індонезії, Коверсада в Хорватії, Саут-Біч в Маямі США, Копакабана в Бразилії, Варadero на Кубі, Пінк Сендс Біч на Багамських островах, Лас Салінас в Іспанії, Ансе Сос Архент на Сейшельських островах.

Лікувально-оздоровчі тури – це тури, які передбачають проходження певних оздоровчих та лікувальних процедур в санаторно-курортних закладах під наглядом кваліфікованих фахівців. Виділяють п'ять основних напрямків лікувально-оздоровчого туризму, зокрема: медичний туризм (оперативне втручання), СПА та Велнес-туризм, термальний туризм (лікування на термальних і мінеральних джерелах), туризм для людей похилого віку та стоматологічний туризм. Найпопулярнішими країнами оздоровчо-лікувального та медичного туризму є Великобританія (клініка "Роял Марсден", асоціація приватних клінік "НСА Інтернешнл"); Німеччина (медичні заклади Баварії та Мюнхену, кластери медичного туризму в Гамбурзі, Берліні); Ізраїль (курорти на Мертвому морі та Кангалі, курортологічна лікарня "Дед Сі Клінік"); Австрія (курорти Бад Ішль, Бад Гаштайн, клініка "Дьоблінг" у Відні); Швейцарія (курорт Монтре, об'єднання приватних клінік "Хірсланден"); Іспанія (корпорація "Трес Торрес", центр "Текнон" в Барселоні); Франція (онкологічна клініка Інституту Кюрі, клініка естетичної медицини та косметичної хірургії "Клінік-дю-Ронд-Пойнт на Єлісейських полях", Американський госпіталь у Парижі); Італія (центр репродуктивного здоров'я у Неаполі та клініка "Агостіно Джемелі" в Римі); Угорщина (Креативна стоматологічна клініка у Будапешті, центри медичного туризму Мошанмадьярвар, Дьєр, Сомбатхей); Чехія (курорти Маріанські Лазні, Карлові Вари

та Франтішкові Лазні); Греція (гідролікарні у місті Едіпсос на острові Евбея, Гідротерапевтичний центр Лутракі, гарячі джерела під відкритим небом у містечку Лутра Лутракіу); Туреччина (курорти Анкара, Болу, Бурса, Ізмір, Ілгін, Мугла, Кютайя, Ялова); Росія (курортні комплекси – Великий Сочі і Кавказькі Мінеральні Води).

В Україні медичний туризм представлений лікувально-оздоровчими закладами на курортах з цілющими грязями та мінеральними водами, які є ефективними для лікування та реабілітації пацієнтів із захворюваннями опорно-рухового апарату, органів травлення, гінекології, зокрема: Трускавець та Моршин на Прикарпатті, бальнеогрязевий курорт Слов'янськ на Донбасі, Євпаторія і Саки в Криму, Миргород на Полтавщині, соляні шахти Соледару на Донеччині та родонові джерела Хмільника на Вінничині тощо.

Медичні СПА-центри пропонують туристам оздоровчі та веллес-програми, комфортне проживання та здорове харчування, фітнес-центри, басейни, фіто-ванни, заняття йогою та медитацією, таласотерапію, медотерапію в поєднанні з екскурсійними та анімаційними заходами, спортивними розвагами, фестивалями та гастрономією.

Екскурсійні тури – це подорожі, які дають можливість ознайомитись з місцевістю обраного туристичного регіону, його історією, культурою та традиціями. В програму екскурсійних турів зазвичай входить огляд визначних місць, пам'яток історії, мистецтва, архітектури, культури, знайомство з етнічними особливостями тощо. Характерною рисою екскурсійного туризму є відвідування за одну подорож декількох країн. Особливо популярними є екскурсійні тури та тури вихідного дня по Європі.

Ділові тури (бізнес-тури, МІСЕ) – це ділові поїздки і відрядження у будь-який куточок світу, які передбачають участь у різноманітних конференціях та семінарах, відвідування тематичних виставок, ярмарків, конгресів та форумів. Часто замість терміну "діловий тур" використовується термін-аббревіатура МІСЕ, який розшифровується як meetings (зустрічі) / incentives (інсентив) / conferences (конференції) / exhibitions (виставки). Ділові тури відносяться до індивідуальних турів, оскільки специфіка поїздки передбачає складання індивідуальної програми від бронювання готелів та квитків на авіарейси до складання графіків особистих зустрічей, забезпечення трансфером та надання додаткових послуг. Найпопулярнішими видами цих турів є **інсентив-тури** у вигляді корпоративних заходів та групових

віїздів, які організуються компаніями для своїх працівників та партнерів як винагорода за високі показники в роботі або з метою налагодження взаємовідносин з новими діловими партнерами. На сьогодні існує три напрямки організації інсентив-турів: колективні поїздки на ділові заходи, які поєднуються з відпочинком; командоутворюючі подорожі працівників компанії; а також заохочувальні туристичні поїздки для персоналу компанії та її партнерів. Найвідоміші інсентив-тури проводять в Італії, Франції, Нідерландах, Шотландії. З метою побудови репутації та іміджу, здебільшого великі компанії проводять конференції та організують конференц-тури для своїх контрагентів, партнерів та зацікавлених осіб самостійно, або з допомогою організацій та фірм індустрії МІСЕ. Кращими світовими готелями для організації конференц-турів визнано Emirates Palace в Абу-Дабі (ОАЕ) та Sheraton Готель і Центр з'їздів в Анкарі.

Ще одним різновидом ділового туризму, призначеним для працівників туристичних компаній, є **рекламні тури (інфотури)**. Вони проводяться туроператором з метою отримання менеджерами або директорами туристичних агенцій повної інформації щодо туристичного напрямку, з яким вони активно працюють або планують працювати. Програма інфотуру передбачає часті переїзди з одного закладу розміщення в інший та інтенсивні екскурсійно-інформаційні заходи. З метою реклами турпродукту в засобах масової інформації, туроператори також організують **медіа-тури** для працівників мас-медіа, які по закінченню туру опубліковують рекламні статті в своїх виданнях. Туроператор, що запрошує репортерів в медіа-тур, здебільшого покриває практично всі витрати по туру в обмін на гарантоване розміщення інформації про захід.

Спортивні тури – це безпосередня участь туристів у спортивно-екстремальних походах. Розрізняють такі види спортивних турів:

- **пішохідні тури** – це пересування пішки за туристичним маршрутом різної категорії складності;

- **водні тури** – це тури, які передбачають подолання простору водною поверхнею. Сюди можна віднести: сплави по річках, віндсерфінг, рафтинг, вейкбордінг, каякінг, каньйонінг, змагання на водних мотоциклах та човнах;

- **підводні тури** – це тури, які передбачають підводне плавання зі спеціальним спорядженням, зокрема: дайвінг-тури, снорклінг, тури на підводних човнах.

- **в'ючні тури** – це подорожі на в'ючних

засобах пересування (конях, верблюдах, віслюках, слонах тощо);

- **велосипедні тури** – це тури, які передбачають подолання туристичного маршруту певного рівня складності та відвідування певних туристичних дестинацій чи об'єктів на велосипедах;

- **спелеотури** – це подорожі природними підземними порожнинами з метою ознайомлення з загадковою красою підземного світу, дослідження підземних пустот, річок та озер, дивовижних природних явищ, які передбачають подолання різних перешкод, використовуючи спеціальне спорядження. Найпопулярнішими серед спелеотуристів печерами світу визнано печери Оптимістичну, Млинки, Озерна, Вертеба в Україні, Флінт-Мамонтову в штаті Кентукі США, печера П'єр-Сен-Мартен в Піренейських горах на території Франції та Італії, підводна печерна система "Велика печера" на мексиканському півострові Ютакан, Печера "світлячків Вайтомо" в Новій Зеландії, Печера "Жовтого Дракона" в Китаї, Печери "Айсрізенвельт" в Австрії, Карлсбадські печери в США.

- **гірськолижні тури** – це подорожі на гірськолижні курорти з метою катання на лижах, сноубордах, піших прогулянок гірськими схилами. Найпопулярнішими місцями для зимового відпочинку є курорти Лех, Цюрс, Санкт-Антон, Майрхофен, Кітцбюель в Австрії, Мерібель, Куршевель і Валь Торанс у Франції, Андерматт, Санкт-Моріц у Швейцарії, Вемдален у Швеції, Юллас у Фінляндії, Закопане, Криница в Польщі, Буковель, Мигово, [Славське](#), [Драгобрат](#) в Україні тощо.

Релігійні тури – це пізнавальні подорожі з метою відвідування святих місць та знайомства з релігійними пам'ятками, культурою та історією релігії. Зазвичай релігійний тур триває 5-10 днів, впродовж якого туристи відвідують святині, беруть участь у церковних заходах та обрядах, що сприяє більш глибокому сприйняттю духовної спадщини народів світу та розумінню суті їхньої релігії. У світі є багато країн, які приваблюють туристів різного віросповідання, зокрема цікавими місцями для проведення релігійних турів є Тибет, Непал, Україна, Ізраїль, Індія, Єгипет, Італія, Греція, Франція, Японія. В Україні найцікавішими святими місцями для паломників є Києво-Печерська Лавра, Свято-Успенська Почаївська Лавра, Цілющі купальні св. Анни, Свято-Успенська Святогірська Лавра тощо.

Освітні тури – це подорожі з метою отримання освіти або здобуття певних професійних навиків. Нині можна виділити декілька видів

освітнього туризму, зокрема: навчальні поїздки з метою вивчення іноземних мов; ознайомчі поїздки до навчальних установ, виробничих підприємств та організацій; навчальні стажування в іноземних установах та організаціях; участь у наукових семінарах, конференціях, бізнес-курсах, майстер-класах; екскурсійно-ознайомчі навчальні подорожі по різних країнах, регіонах, природних зонах та містах. Здебільшого, освітні тури включають освітню та екскурсійно-пізнавальну програму. Освітня програма передбачає відвідування спеціальних занять для реалізації основної мети подорожі. Екскурсійно-пізнавальна програма передбачає ознайомлення з культурою та визначними місцями країни тимчасового перебування, її історією та традиціями. Найпопулярнішими є мовні освітні тури для дітей та дорослих, які дозволяють за досить короткий термін оволодіти іноземною мовою, опинившись в мовному середовищі. Можна виділити три напрямки мовного туризму: мовно-навчальні тури, спортивно-навчальні тури та професійне вивчення рідкісних і вимираючих мов. Лінгвістична підготовка може проходити у вигляді індивідуальних та групових бізнес-курсів, занять з підготовки до міжнародних мовних іспитів, академічних курсів, спрямованих на вступ до університету. Користуються попитом і програми мовних курсів для бізнесменів, які відправляються в інші країни за рахунок своїх компаній і мають за мету, опинившись у мовному середовищі, досконало оволодіти однією чи декількома мовами. Також, існують цікаві міжнародні програми стажування, іноземні вузи пропонують магістерські програми та програми післядипломної освіти. Найпопулярнішими країнами освітнього туризму є Польща, США, Франція, Німеччина, Великобританія, Швейцарія, Італія, Франція, Іспанія.

Шоп-тури – це організована туристична подорож метою якої є купівля певних товарів. Існують шоп-тури із зобов'язаннями, коли турист зобов'язується придбати товар на певну суму, а частину витрат на транспортування, проживання, харчування беруть на себе фабрики та торгові центри. Наприклад, "шоп-тури в Грецію за хутром від 1 Євро", які організовує грецький туроператор Mouzenidis Travel. Витрати по цьому туру оплачують фабрики міста Касторія та виставковий центр EDIKA, проте турист підписує розписку на придбання хутряного виробу за вказаною вартістю (1200-1400 євро). Шоп-тури без зобов'язань не зобов'язують туриста купити певний товар, проте передбачається відвідування туристом торгових місць згідно маршруту. Вартість цього туру

повністю оплачуються туристом. Популярними країнами для проведення шоп-турів є Італія, Греція, Туреччина, ОАЕ, Китай, Німеччина.

Весільні тури – це подорож, яка передбачає не лише проведення медового місяця в іншій країні, але й організацію весільної церемонії за місцевими звичаями та традиціями, офіційне укладення шлюбу, вінчання. Найпопулярнішими місцями для організації весільних турів є Венеція (Італія), Прага (Чехія), Бомбей (Індія), Париж (Франція), Єрусалим (Ізраїль), Мексика, острови Антигуа, Балі, Маврикій, Куба, Домінікана, Ямайка, Родос та Кіпр (Греція), Сейшельські острови тощо.

Екзотичні тури – це подорожі туристів в незвідані або маловідвідвані місця, для яких характерний тривалий переліт. Екзотичні тури дають можливість туристу поринути у світ нової та незнайомої культури, унікальної природи. Найпопулярнішими місцями для організації екзотичних турів є Сейшельські острови, Мальдіви, Індонезія, Таїланд, Малайзія, Домініканська Республіка, Французька Полінезія, Фіджі, Ямайка, Барбадос, Філіппіни тощо.

Подієві тури – це подорожі, які поєднують традиційний відпочинок та участь у найбільш видовищних заходах усієї планети: національних фестивалів та святах, театральних шоу, фестивалів кіно та театру, гастрономічних фестивалів, модних показах, аукціонах, фестивалях музики та спортивних подіях. Найпопулярнішими подієвими турами є відвідування Бразильського карнавалу в Ріо-де-Жанейро (Бразилія), Венеціанського карнавалу (Італія), Карнавалу Марді Гра в Новому Орлеані (США), "Квіткового параду" в Ніцці (Франція), Гоа-карнавалу (Індія), карнавалу у Базелі (Швейцарія), карнавалу острова Мадейра (Португалія), пивних фестивалів (Октоберфест в Баварії, Бельгійський пивний вікенд в Брюсселі), фестивалів кіно та театру. Організуються поїздки вболівальників на міжнародні спортивні заходи та змагання. Це можуть бути тури на футбольні матчі, зимові та літні Олімпійські ігри, автоперегони "Формула 1", тенісні турніри "Великого шолома", АТР і WTA, змагання з фігурного катання, єдиноборств, волейболу, баскетболу, боксу тощо.

Кулінарні тури – це подорожі з метою знайомства з національними кулінарними традиціями та стравами певної місцевості чи країни. Протягом туру турист має змогу взяти участь в гастрономічних фестивалів, відвідати ресторани національної кухні, ознайомитись з її історією та рецептурою, взяти участь у приготуванні страв. Нині кулінарні та гастроно-

мічні екскурсійні тури організуються у Францію, Італію, Таїланд, Грецію, Вірменію, Грузію. Різновидами кулінарних турів є винні, коньячні, пивні, сирні, кавові, шоколадні, кондитерські тури, зокрема Французькі чи Болгарські винні тури, Бельгійські, Німецькі, Австрійські, Чеські пивні тури, Італійські та Голанські сирні тури тощо.

Морські круїзи – це одні з найелітніших видів морських подорожей на комфортабельних круїзних лайнерах з екскурсійними поїздками з портів у внутрішні райони країни. У вартість цих турів входить обслуговування на борті судна, зокрема проживання у каюті обраного класу, харчування, розваги, анімаційні заходи. Останнім часом користується популярністю проведення МІСЕ-заходів, конференцій, форумів, інсентив-програм на круїзних лайнерах, які стають особливими діловими майданчиками для ефективного проведення корпоративного заходу. Особливий інтерес викликають круїзи країнами Латинської Америки та Південно-Східної Азії, тури по Середземному морю, круїзи Панамським каналом та Карибським басейном, круїзи навколо Австралії та Нової Зеландії.

Дитячі тури – це відпочинок дітей в закладах дитячого дозвілля (таборах та пансіонатах), в програму якого входять спортивно-оздоровчі, екскурсійні, освітньо-пізнавальні та анімаційні заходи. Найпопулярнішими дитячими турами, в яких пропонується поглиблене вивчення мови та літератури, різноманітність дослідницьких програм в поєднанні зі спортивними та оздоровчими заходами, є: елітні дитячі табори в Австрії (Village Camp), Велико-британії (Harrow School Rugby, Milfield School, Dulwich College), Швейцарії (TASIS), США (National Youth Science Camp), у популярних курортних регіонах Туреччини, Угорщини, Болгарії, Греції.

Тури по місцях трагедій та катастроф – це поїздки в місця екологічних чи техногенних катастроф, стихійних лих, зокрема місця масових репресій та страт (поля смерті в Камбоджі, Бабин-Яр в північно-західній околиці Києва, меморіальний комплекс Аушвіц-Біркенау в Польщі), техногенних катастроф (місце Чорнобильської трагедії в Україні та Хіросіму в Японії), терактів (район Манхеттена в Нью-Йорку США), природних катастроф (цунамі в Тайланді, ураган "Катріна" в Новому Орлеані, території Південної та Південно-Східної Азії, що постраждали від землетрусів, іспанські вулкани), затонулих кораблів, місця пов'язані з воєнними подіями тощо.

Екологічні тури – це подорожі у незайма-

ні антропогенним впливом природні території з метою вивчення природних та культурно-етнографічних особливостей місцевості, а також з метою реалізації проектів з охорони та раціонального використання природних ресурсів. Різновидом екотуризму є агро-тури, метою яких є відпочинок у сільській місцевості, де туристи беруть участь у традиційних сільсько-господарських роботах, знайомляться з місцевою культурою та звичаями.

Висновки. Останнім часом на світовому туристичному ринку спостерігається тенденція постійного зростання конкуренції між країнами, як всередині свого регіону, так і за його межами, яка характеризується активними, все частіше, агресивними заходами рекламного впливу при просуванні свого туристичного

продукту на зовнішні ринки. Слід врахувати й те, що на рівень туристичного попиту та пропозиції має вагомий вплив ряд факторів, зокрема державна політика, економічний та фінансовий розвиток країни, соціальні та демографічні зміни, розвиток інформаційних технологій. Таким чином, посилення конкуренції на ринку туристичної пропозиції є однією з істотних тенденцій розвитку світового туризму. Основними передумовами цього є вихід на світовий туристичний ринок країн з амбітними експансивними планами залучення туристів та досягнення піку насичення споживачів деякими формами та видами туризму, які пропонують популярні туристичні дестинації, зокрема на ринку пляжного відпочинку.

Література:

1. *Грянцло А.В.* Міжнародний туризм: проблеми та перспективи розвитку в Україні / *А.В. Грянцло, Н.І. Мацур* // Фінансовий простір. – 2013. – №4 (12). – С.144-148.
2. *Онисько М. Б.* Міжнародний туризм: світові тенденції та українські реалії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://sd.net.ua/2012/05/24/turizm-ukraine-mir.html>.
3. *Гордієнко І. С.* Міжнародний туризм та його розвиток в Україні / *І. С. Гордієнко, О. Є. Шайда*. — Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.6. — С. 141–144.
4. *Лозова О.А.* Аналіз сучасних тенденцій розвитку міжнародного туризму [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_125/29.pdf
5. *Блах Н.В.* Економічний розвиток міжнародного туризму та місце України в його структурі / *Н.В. Блах., В.Г. Кривенко* // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 2. – С. 25-32.
6. *Тлеубердінова А.* Оценка конкурентоспособности туристических услуг / *Тлеубердінова А.* // Маркетинг. – 2011. – №6. – С. 69-76.
7. *Нездойминов С.Г.* Региональные проблемы развития международного туризма / *С.Г. Нездойминов* // Перспективы науки и образования. – 2013. – №4. – С. 313-321.
8. UNWTO World Tourism Barometer [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mkt.unwto.org/ru/barometer>
9. Travel and Tourism Competitiveness Index 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2013/>
10. UNWTO Tourism Highlights [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.unwto.org.

References:

1. *Gryanilo A. V.* International tourism: problems and prospects of development in Ukraine. – Finansovy Prostrir. no. 4 (12) (2013): 144-148.
2. *Onisko M. B.* "International tourism: world trends and Ukrainian realities". <http://sd.net.ua/2012/05/24/turizm-ukraine-mir.html>.
3. *Gordienko J. S.* "International tourism and its development in Ukraine" Scientific Bulletin NLTU Ukraine. no. 21.6 (2011): 141-144.
4. *Lozova O. A.* "Analysis of current trends in the development of international tourism" http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_125/29.pdf
5. *Blah N.V.* "Economic development of international tourism and Ukraine's place in its structure" Scientific Papers of the National University of State Tax Service of Ukraine. no. 2 (2012): 25-32.
6. *Tleuberdynova A.* "Evaluation of competitiveness of Travel services" Marketing. no. 6 (2011): 69-76.
7. *Nezdoymynov S.G.* "Local problems of international tourism development" Prospects for science and education. no.4 (2013): 313-321.
8. UNWTO World Tourism Barometer. <http://mkt.unwto.org/ru/barometer>
9. Travel and Tourism Competitiveness Index 2013. <http://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2013/>
10. UNWTO Tourism Highlights. www.unwto.org.

Резюме:

Василий Брич, Ольга Гербера. СОВРЕМЕННЫЕ ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.

Рассмотрены современные тенденции развития международной туристической индустрии под влиянием глобализации и интеграции. Проанализировано влияние туризма на мировую экономическую систему и определено, что на уровень туристического спроса и предложения имеет весомое влияние ряд факторов, в частности государственная политика, экономическое и финансовое развитие страны, социальные и демографические изменения, развитие информационных технологий. Изучено географическую структуру международного туризма и факторы развития международных туристских потоков. Выявленные глобальные мировые тенденции развития туризма, основными из которых является рост туристических потоков,

повышение требований к качеству туристского обслуживания и изменения в направленности туристических услуг, рост разнообразия туристических продуктов и их диверсификация, использование современных информационных технологий в туристической индустрии. Проанализированы процессы глобализации, интернационализации и конкуренции на международном туристическом рынке. Доказано, что, усиление конкуренции на рынке туристического предложения является одной из существенных тенденций развития мирового туризма, основными предпосылками чего выход на мировой туристический рынок стран с амбициозными экспансивными планами привлечения туристов и достижения пика насыщения потребителей некоторыми формами и видами туризма, которые предлагают популярные туристические дестинации. Выделены приоритетные направления развития туризма в мире, в частности: лечебно-оздоровительный, экскурсионный, спортивный, религиозный, образовательный, деловой, экзотический, событийный, кулинарный, круизный, пляжный, экологический и др. Осуществлен всесторонний и глубокий анализ основных векторов развития мирового туристического бизнеса в современных условиях.

Ключевые слова: международный туризм, глобализация, конкурентоспособность, туристические потоки, туристический спрос и предложение, туристическая услуга.

Summary:

Vasyl Brych, Ol'ha Herbera. MODERN VECTOR OF INTERNATIONAL TOURISM DEVELOPMENT UNDER THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION.

Discussed the current trends in international tourism industry under the influence of globalization and integration. Analyzed the influence of tourism on the international economic system and determined that the level of tourism demand and supply has significant influence several factors, including public policy, economic and financial development of the country, social and demographic change, the development of information technology. Studied the geographic structure of international tourism and factors of international tourist flows. Identified the global world trends in tourism, such as the increasing in tourist flows, increasing demands for quality tourism services and changes in direction of travel services, increasing the diversity of tourism products and their diversification, using of modern information technologies in the tourism industry. Analyzed the process of globalization, internationalization and competitiveness in the international tourism market. It is proved that, increased competition in the tourist offer is one of the major trends of world tourism, the main prerequisites of which have access to the global tourism market countries with ambitious expansionary plans to attract tourists and achieve peak saturation consumers some forms and types of tourism that offer popular tourist destinations. Allocated the highlight priority areas for tourism development in the world, including: therapeutic, sightseeing, sports, religious, educational, business, exotic, event, culinary, cruise, beach, environmental and others. Done comprehensive and thorough analysis of the main vectors of the global tourism business in the modern world.

Keywords: international tourism, globalization, competitiveness, tourist flows, tourism supply and demand, tourist services.

Рецензент: проф. Заставецька О.В.

Надійшла 24.10.2014р.

УДК 338.48 – 6: 502/504 (075.8)

Петро ЦАРИК

ОЦІНКА СТУПЕНЯ СПРИЯТЛИВОСТІ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ ПОДІЛЛЯ ДЛЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проведено оцінку ступеня сприятливості геолого-геоморфологічних ресурсів Поділля за чотирма основними показниками: вертикальним і горизонтальним розчленуванням рельєфу, загальним нахилом денної поверхні, наявністю геолого-геоморфологічних атракцій (комплексних та геологічних пам'яток природи, ландшафтних заказників) за фізико-географічними районами Поділля. Визначено сумарну бальну оцінку для кожного фізико-географічного району, побудовано інтегральну картосхему ступеня сприятливості геолого-геоморфологічних ресурсів для цілей рекреації.

Ключові слова: геолого-геоморфологічні ресурси, рекреаційна діяльність, фізико-географічне районування, Поділля, розчленування рельєфу.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Рельєф – один із найістотніших компонентів природного комплексу, що впливає на рекреаційні властивості території. Цей вплив може носити як позитивний, так і негативний характер, посилюючи чи послаблюючи потенціал рекреаційного ресурсу. Як важливий компонент і основа ландшафту рельєф визначає фізіономічні риси даного природно-територіального комплексу. Відомо, що емоційне і естетичне сприйняття ландшафту є важливим

фактором візуальної оцінки рекреаційних властивостей території. Естетичне задоволення часто виступає найбільш важливим критерієм процесу оздоровлення і відпочинку.

При аналізі впливу рельєфу на рекреаційне використання території необхідно враховувати також і фізіологічний аспект, що характеризується комфортністю природи для організму людини у зв'язку з особливостями його життєдіяльності.

Як безпосередній рекреаційний ресурс,